

Veilig klimmen: het kan

Pleidooi voor een integrale veiligheidsbeoordeling in de bergsport*

door Theo Boer (universitair docent ethiek universiteit Utrecht)

DE BERGSPORT IS BEHALVE MET GENOEGENS EN SPANNING OOK MET ETHISCHE-PROBLEEMEN OMGEVEN. EÉN DAARVAN IS HET FEIT DAT KLIMMEN VOLGENS VELEN EEN ONVEILIGE BEZIGHEID IS. IN DIT ARTIKEL BESPREEKT ETHICUS THEO BOER HET PROBLEEM VAN DE 'ONVEILIGHEID' VAN DE BERGSPORT. ALS OPLOSSING VOOR HET PROBLEEM BEPLEIT HIJ EEN INTEGRALE INSCHATTING VAN DE GEZAMENLIJKE RISICO'S.

'Pas op met klimmen!'; 'Blijf lekker thuis!' Dat zijn deviezen die menige bergsporter door bezorgde collega's, familieleden en vrienden krijgt toegevoegd. En als er iets gebeurd is, wordt achteraf geconstateerd: 'Zie je wel, hij of zij had de bergen niet moeten ingaan'. Velen zijn van mening dat bergsporters hun leven in de waagschaal stellen. Ook in de reisverhalen van ervaren bergbeklimmers zelf komt het 'doodsmotief' trouwens opvallend vaak voor. Je zou zelfs kunnen spreken van een keurmerk van verhalen van topbeklimmingen: wie de dood in de ogen heeft gezien, heeft de mooiste verhalen. Het is niet uitgesloten dat voor sommigen één van de motieven om aan bergsport te doen het feit is dat bergsport gevaren kent. Misschien speelt bij dit kat-en-muis spel met de dood de verlichte gedachte dat zelfgekozen ellende beter is dan ellende die je overkomt. Ongetwijfeld is voor sommigen de gedachte aan 'sterven in het harnas' aantrekkelijker dan de gedachte om aan een ouderdomsziekte te overlijden.

Gelukkig zijn verreweg de meeste beoefenaars van bergsport, ook de meer riskante vormen, geen levensmoede durfals. Zij beoefenen de bergsport juist vanwege heel andere motieven. Zij zijn dan ook con-

stant 'in touw' om zo veilig mogelijk te klimmen, werken aan hun conditie en hun *skills* en analyseren de objectieve gevaren in de bergen minutieus.

BOVEN DE BOOMGRENS GEEN MORAAAL?

Toch ontkomen we niet aan het nuchtere feit dat de kans dat je als bergsporter op een willekeurige beklimming iets ernstigs overkomt, vele malen hoger is dan de kans dat je als automobilist op een willekeurige autorit iets overkomt. Maar terwijl overheden onveilig rijden bestraffen met hoge boetes, hebben zij (nog) geen bezwaar tegen het maken van een riskante beklimming. Betekent dit dat er in de bergen een andere moraal is? Of zelfs, zoals een bekende bergbeklimmer zei, dat er 'boven de 8000 meter geen moraal is?'. Nee. Het belangrijkste kenmerk van *elke* moraal is namelijk dat zij ofwel voor alle mensen geldt, ofwel niet bestaat. Moord is fout voor moeders én dochters, schoolmeesters én leerlingen, artsen én patiënten; en overspel is fout voor presidenten én buschauffeurs. Doodgaan op de Hillary Step is even onwenselijk als doodgaan op de bouwsteiger. In de bergen is er geen andere moraal, hooguit is sprake van de onmogelijkheid om haar naar behoren uit te voeren.

EEN INTEGRALE BEOORDELING

Bergsporters zijn dus gehouden om veilig te klimmen. Maar kan dat? Is er onderscheid te maken is tussen veilig en onveilig bergsporten en tussen meer en minder aanvaardbaar risico? Het bestaan van veiligheidscommissies bij de meeste bergsportverenigingen duidt er op dat dat wel degelijk kan. Zij hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de veiligheid van klimmers door te wijzen op mogelijkheden om risico's te beperken. Het inschatten van lawinegevaaren, de weersontwikkeling of van de moeilijkheidsgraad van het terrein, het vergroten van je eigen skills, en het ontwikkelen van steeds beter materiaal, het heeft ongetwijfeld velen voor de dood behoed. Velen van ons wellicht.

Voortbordurend op dat werk van die veiligheidscommissies stel ik voor om de risico's te gaan verwerken in één samenhangende beoordeling, resulterend in één eindoordeel in de vorm van een conclusie: de voor-

* Dit artikel is gebaseerd op een tweetal artikelen die eerder verschenen in het Nederlandse blad Hoogtelijn, september en november 2005. De auteur dankt de veiligheidscommissie van de NKBV alsook de volgende personen voor hun commentaar: Roon Bakels; Hans Huijsing; Mirjam van Kerkwijk; Wytze Schlüter; Marco Ywema.

genomen tocht is veilig (of niet). Waarom zo'n samenhangende beoordeling? Ervaringen leren dat veiligheid op het ene terrein vaak afhankelijk is van veiligheid op het andere. Het is opmerkelijk dat grote bergtrajecten vrijwel nooit op één enkel aspect (objectief of subjectief) zijn terug te voeren, maar op een samenspel van factoren. De ramp op de Everest in 1997 illustreert dit.¹ Er was sprake van een combinatie van objectieve factoren (een weersomslag op grote hoogte) en subjectieve factoren (met name vermoeidheid, ambitie en onvoldoende inzicht in de aankomende weersomslag). Deze en dergelijke verhalen bevestigen het vermoeden dat een ongeluk(je) in de bergen pas fataal wordt wanneer zij niet alleen komt. Denk je plotseling opkomend slecht weer eens in zonder water- en winddichte kleding of zonder *réfuge* in de buurt; de hoogteziekte zonder mogelijkheden voor een veilige en snelle afdaling; duisternis zonder mogelijkheden tot cartografische of digitale navigatie, etc.

In een integrale beoordeling moet je niet alleen de objectieve, maar ook de subjectieve factoren meenemen. Een tocht is veiliger naarmate je meer ervaren bent en een betere conditie hebt. Voor deze mensen zijn andere risico's minder snel fataal. En mét dat we ook subjectieve elementen als deze meenemen, betekent het dat de beoordeling zowel voor beginners als voor gevorderden bruikbaar kan zijn.

PUNTENBEOORDELING OP 10 ONDERDELEN

In het nu volgende dus de opzet voor een integrale risicobeoordeling, waarbij een schatting van de *gezamenlijke* risico's wordt nagestreefd. Het integrale bestaat erin dat uiteenlopende risicofactoren een puntenbeoordeling krijgen die gezamenlijk de veiligheidskwalificatie van een tocht induceren. De veiligheids- c.q. risicoaspecten omvatten de volgende zaken:

(1) Kans op lawines:

Gevaar van rots- of ijslawines ergens gedurende de dag.

- 1 = *niet*
- 2 = *zeer geringe kans*
- 7 = *matige kans*
- 9 = *grote of zeer grote kans*

Toelichting: een eventuele lawine kan heel moeilijk worden ontweken en de gevolgen zijn vaak zeer ernstig.

(2) Gevaar voor steenslag:

Gevaar van steenslag ergens gedurende de dag.

- 1 = *niet of nauwelijks*
- 2 = *matig*
- 4 = *groot*
- 9 = *extreem*

Toelichting: steenslag kan zeer gevaarlijk zijn, maar anders dan bij een rots- of ijslawine zijn er bij steenslag vaak enige mogelijkheden om het risico te verminderen. Bovendien hoeven de gevolgen niet altijd ernstig te zijn.

(3) Moeilijkheidsgraad:

Moeilijkheidsgraad van het terrein (rotsklimmen, ijsklimmen, mogelijkheid van gletsjerspleten) in relatie tot de technische skills van de zwakste van de medeklimmers, gecorrigeerd naar de eventuele beschikbaarheid van een goede instructeur.

- 1 = *gemakkelijk*
- 2 = *matig*
- 5 = *moeilijk*
- 8 = *zeer moeilijk*
- 9 = *extreem moeilijk*

Toelichting: dit is een andere, namelijk subjectievere inschatting dan de schaal die betrekking heeft op de moeilijkheid van rotsklimmen, ijsklimmen of het lopen op een gletsjer. In de hier gehanteerde kwalificering kan een rotsklimpartijtje II voor een onervaren bergtoerist immers al 'zeer moeilijk' zijn. De inschatting is uiteraard zeer afhankelijk van de mogelijkheden tot zekering en is mede afhankelijk van de groepsgrootte (gletsjerspleten!) aanwezigheid van anderen (instructeur, gids) die kunnen assisteren.

(4) Weer:

Weersomstandigheden op de dag van het klimmen met het oog op de kans op onderkoeling, desoriëntatie, onweer of wind.

- 1 = *blijvend stabiel en goed weer*
- 2 = *geringe kans op matige weercondities*
- 3 = *redelijke kans op matige weercondities*
- 4 = *grote kans op matige weercondities;*
- 5 = *geringe kans op slechte weercondities*
- 6 = *redelijke kans op slechte weercondities*
- 8 = *grote kans op slechte weercondities of geringe kans op zeer slechte weercondities*
- 9 = *grote kans op zeer slechte weercondities*

Toelichting: er wordt hier vanuit gegaan dat de condities bij het aangaan van de tocht veilig zijn. Anders moet er in het geheel niet aan worden begonnen.

(5) Conditie:

De lichamelijke conditie van de zwakste van de medeklimmers.

- 1 = *uitstekend*
- 8 = *matig*
- 9 = *slecht*

Toelichting: het welslagen van een klimtocht staat of valt met de lichamelijke conditie van de zwakste van de klimmers. Conditie is geen sluitpost, maar absolute voorwaarde.

(6) Motivatie:

De motivatie van de groepsleden gemiddeld gezien.

- 1 = *uitstekend*
- 2 = *goed*
- 7 = *matig*
- 9 = *slecht*

Toelichting: dikwijls wordt motivatie gegenereerd in een groepsproces, en is dus niet de motivatie van één lid bepalend. De één kan de ander beïnvloeden. Is de gemiddelde motivatie matig, dan kan aan eventuele uitdagingen echter veel moeilijker het hoofd geboden worden.

¹ Zie Jon Krakauer, Into Thin Air.

(7) Uitrusting:

De technische uitrusting op essentiële onderdelen van de minst geëquipeerde van de klimmers met inachtneming van de mogelijkheid van onderlinge uitruil.

1 = voldoende

9 = op één of meer punten onvoldoende

Toelichting: een technische uitrusting die past bij het terrein (inclusief voldoende water, geneesmiddelen en kleding) is een sine qua non voor elke tocht. Bovendien valt dit aspect onder de condities die mensen volledig in eigen hand hebben.

(8) Oriëntatie:

Bekendheid met het terrein c.q. vaardigheden tot oriëntatie via kaart, kompas en/ of GPS bij de op dit punt twee meest ervaren klimmers.

1 = uitstekend

2 = goed

8 = redelijk

9 = matig of slecht

Toelichting: eventuele deficiënties krijgen een sneeuwbaaleffect wanneer ook andere aspecten haperen. Iemand kan ziek worden of nodig zijn om hulp te zoeken. Vandaar de noodzaak dat tenminste twee groepsleden zich goed kunnen oriënteren, en vandaar ook de zeer lage waardering van de kwalificatie 'redelijk'.

(9) Hoogteaanpassing:

De hoogteaanpassing van de zwakste van de medeklimmers.

1 = uitstekend

2 = redelijk

7 = matig

9 = slecht

Toelichting: in plaats van de objectieve hoogte als risicofactor te beoordelen is gekozen voor de subjectieve hoogteaanpassing. De objectieve hoogte komt terug in andere criteria zoals lawinegevaar, weersomstandigheden, uitrusting en bereikbaarheid.

(10) Redding en bereikbaarheid:

De mogelijkheid tot eventuele reddingspogingen.

1 = uitstekend

3 = matig

6 = slecht

8 = zeer slecht

9 = onmogelijk

Toelichting: in dit criterium is verondersteld dat eventueel benodigde reddingsinstanties inderdaad ook bereikbaar zijn (per GSM of anderszins). Waardering van 'onmogelijk' met het slechtst mogelijke cijfer 9 zal overigens niet voor iedereen evident zijn. Sommige extreme beklimmingen die per definitie in de 'no rescue zone' plaatsvinden, zouden hierdoor immers praktisch per definitie onverantwoord zijn.

EINDOORDEEL: VEILIG, ONVEILIG

Om te beginnen is een tocht onveilig als ook maar één der onderdelen een 9 krijgt. De durfals daargelaten, die hun eigen redenen hebben om extreme gevaren aan te gaan, is voor een gewone alpinist (of groep alpinisten) één enkele risicofactor met het cijfer 9 (zoals een zeer grote kans op een lawine of een slechte conditie) al voldoende om een alternatief tijdverdrijf te zoeken.

Ten tweede - en hier komt het integratieve karakter van dit schema al in beeld - mag het maximum niet bij twee onderdelen tegelijk boven de 7 uitkomen. Dus een matige conditie van één van de klimmers is onoverkomelijk als de groep zich daarmee in (voor hem) zeer moeilijk terrein wil begeven of wanneer er kans is op heel slecht weer.

Ten derde is een tocht onveilig wanneer, alle risico's met elkaar vermenigvuldigd, de score 1200 punten is of hoger, en zij is veilig wanneer de score minder is dan 60 punten. Daartussenin zitten categorieën die het midden houden tussen veilig en onveilig. Een voorbeeld: een matige hoogteaanpassing (met gevaar van hersen- of longoedeem) van één groepslid in combinatie met een zeer slechte bereikbaarheid brengt de betrokkene en daarmee de hele klimgroep in bijzonder groot risico. Tochten die vallen in de categorie tussen 61-250 gelden als 'redelijk veilig', tochten tussen de 250 en de 1200 punten als 'riskant'.

DE KLEINE LETTERTJES

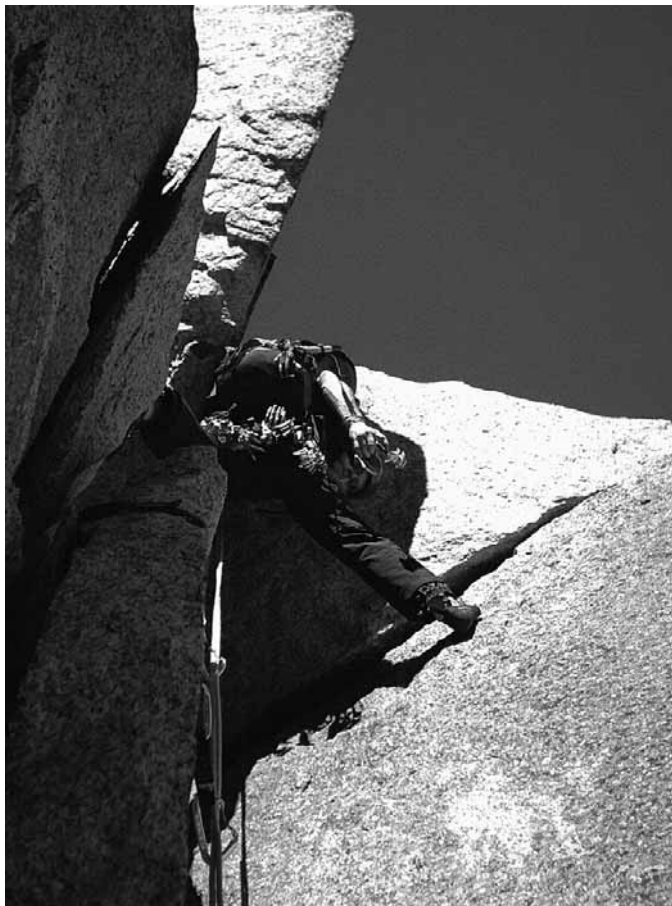
Een integrale beoordeling heeft veel voordelen. Je hebt een checklist van alle risico's samen, de (kwade) interactie tussen risicofactoren wordt benoemd en het bevordert de eerlijkheid naar jezelf, je medeklimmers en de thuisblijvers. Maar dat alles toch wel met een paar voorbehouden, de 'kleine lettertjes' van het schema.

(1) De beoordeling van risico's blijft grotendeels een subjectieve aangelegenheid. Wie persé wil klimmen, zal de neiging kunnen hebben om risico's te kleineren. Tegen notoire durfals is geen enkele risico-beoordeling opgewassen. De beoordeling vraagt dus om een dosis eerlijkheid.

(2) Het is duidelijk dat de beoordeling van de veiligheid van een bepaalde tocht of beklimming dikwijls pas ter plekke gemaakt kan worden. Zaken als hoogteaanpassing, lichamelijke conditie, groepsmotivatie en weersvooruitzichten zijn nooit helemaal adequaat vooraf in te schatten. Een inschatting ter plekke heeft evenwel als nadeel dat alle voorbereidingen al zijn getroffen, het geld is uitgegeven, en alle verwachtingen (zowel de eigen als die van het thuisfront) zijn gericht op het volbrengen van de tocht. Dit kan een nuchtere beoordeling nog weer verder negatief beïnvloeden. Dat dit zo is, blijkt ook uit een constatering van de veiligheidscommissie van de NKBV. Zij schrijven naar aanleiding van een eerdere versie van dit artikel: "de meeste ongevallen met dodelijke afloop zijn te wijten aan het niet goed inschatten van de gevolgen van zich wijzigende omstandigheden tijdens een tocht. Omkeren en terugklimmen vormen een hoge psychologische drempel: het kan dus levensreddend zijn als je dit in je achterhoofd houdt en je jezelf kunt dwingen die drempel te nemen."² Met andere woorden: de echte held is dikwijls degene die durft zich om te draaien.

(3) Ook als een tocht als 'veilig' kan worden gekwalificeerd, betekent dat niet dat hij ook veilig is! Ook de veiligste auto kan een ongeluk krijgen. Als er in de bergen een ongeluk gebeurt, is dat dus geen reden om achteraf te zeggen: we hadden niet moeten gaan. Natuurlijk: misschien zijn er inschattingfouten vooraf gemaakt. Maar als iemand een auto-ongeluk krijgt, is dat niet op voorhand een reden om achteraf te zeggen: we deden er fout aan door op weg te gaan. Maar ook het omgekeerde geldt: als je zonder kleer-

2. Brief Veiligheidscommissie in Hoogtelijn januari 2006.

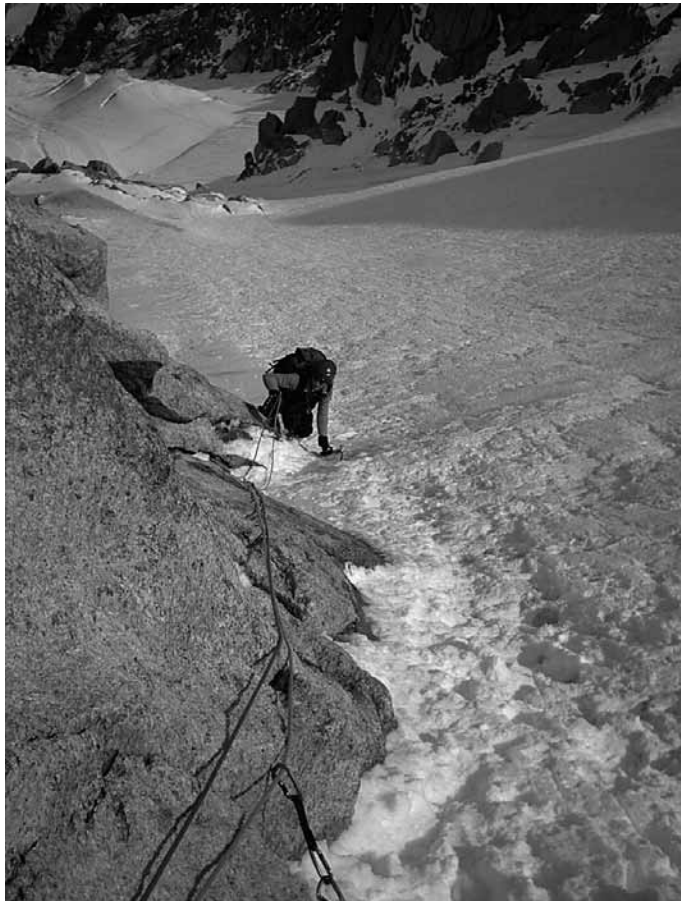
Voetnoot

DEZE VEILIGHEIDSBEOORDELING KAN ALS HULPMIDDEL AANZETTEN TOT MEER VEILIGHEID WANNEER DE BERGSPORTER DEGELIJK IS OPGELEID, VOLDOENDE ERVARING BEZIT EN OBJECTIEF EN EERLIJK VOOR ZICHZELF DE RISICO'S KAN INSCHATTEN. DEZE BEOORDELING IS NIET GESCHIKT VOOR DE ONERVAREN NIET OPGELEIDE BERGSPORTER, EEN FOUTIEVE INTERPRETATIE KAN AANZETTEN TOT MEER ONVEILIGHEID. HET VOLGEN VAN DEGELIJKE STAGES IS NOODZAKELIJK EN PRIORITAIR, DEZE VEILIGHEIDSBEOORDELING KAN HIERIN GEENSINS VERVANGING BIJEN.

EEN VOORBEELD UITGEWERKT

Deze klimmers hebben reeds jarenlang ervaring en volgden verschillende alpinisme stages binnen de federatie. Na het volbrengen van hun beklimming hebben ze de veiligheidsbeoordeling ingevuld als oefening en voorbeeld voor bij dit artikel. Uiteraard is het de bedoeling om vooraf alles te overlopen.

Met z'n vieren staken we na een korte nacht op de camping Mer de Glace op zaterdagmorgen de koppen bij elkaar: toch maar eerst gaan informeren hoe de meteo is en of onze geplande cursen al eerder in het nabije verleden gedaan waren. De Argentièrehut was volzet wegens het lange toerskiseizoen en om de dag zinvol door te brengen trokken we toch al naar de Col des Grands Montets om als acclimatisatie het noordwandje van de Petit Aig Verte te doen: de sneeuw was goed en het rotsklimmen op crampons bovenaan om het werkelijke topje te bereiken was weer eventjes wennen. De afdaling in de mist deed ons dan weer aan vorig jaar denken al was het nu gelukkig niet zo ver, behalve voor de twee van ons die met skis hierboven waren.

scheuren in het dal arriveert, is dat nog geenszins het bewijs dat je veilig hebt geklommen.

- (4) Daarom, ten vierde: het oordeel 'veilig' is geen voorwendsel voor roekeloosheid. Als we zonder gevoel voor gevaren de bergen in gaan, worden ze pas echt gevaarlijk.³
- (5) Dit schema is maar een begin en kan bij bijstelling alleen maar winnen.

BESLUIT

Onder normale omstandigheden zijn verreweg de meeste risicofactoren in de bergsport sterk in te dammen. Sommige risico's kunnen volledig worden uitgeschakeld, andere kunnen aanzienlijk worden gereduceerd. Wat overblijft zijn de objectieve risico's zoals lawines en steenslag en subjectieve risico's omdat mensen nu eenmaal altijd falen. Daarbij komt het er vooral op aan dat we alle risico's gezamenlijk, dus in hun soms fatale onderlinge wisselwerking, onder ogen zien. Als we dat doen, zijn er vormen van bergsport mogelijk die niet veel onveiliger zijn dan welke andere sport, al gebiedt de eerlijkheid te zeggen dat bergsport in zijn meer aansprekende vormen - datgene waar we het als bergsporters 'voor doen' - toch altijd riskanter is dan postzegels verzamelen of tennissen. Dat er ook onder de veiligste omstandigheden ongevallen zullen voorkomen, is niet te voorkomen, maar we kunnen niettemin zeggen: er is verantwoord geklommen.

Theo Boer is Universitair Docent ethiek bij de Universiteit Utrecht. Reacties zijn welkom op tboer@theo.uu.nl.

³ Een laatste parameter voor de vraag of sprake is van 'veilig klimmen' zou kunnen worden gevormd door het aantal dagen dat men onderweg is. Langer onderweg zijn of veel klimmen kan bij een aantal factoren het gevaar verder verhogen (met name wanneer de risicofactoren objectief zijn, zoals bij lawinegevaar, alsmede bij langer verblijf op zeer grote hoogte); anderzijds zullen de vaardigheden, de conditie en de motivatie juist toenemen.

's Avonds alles goed klaarmaken voor de volgende 3 dagen want met het relatief goede weer konden we misschien toch onze reeds lang gekoesterde plannen waar maken: niets teveel, niets te weinig in de rugzak, dus wel de nodige ijsvizen, friends, klemblokken en het proviand indien we in de Couvercle zouden bivakkeren.

Als eerste echte route kozen we voor de Couloir Gigord op de Pt Aig Verte (350 m AD), alweer een inlooptocht, de topklim was mixte en eerder lastig wegens de onmogelijkheid om tussenzekeringen te plaatsen. Uiteindelijk bleek de afdaling nog het langste te duren met z'n vieren over dezelfde 2 touwen in een 10tal rappels naar beneden: zo zouden we het morgen zeker niet doen. Nog een rustige wandeling tot de Argentièrehut waar we alles voor de volgende dag konden organiseren.

Een eerste nacht op hoogte is meer wakker liggen dan slapen maar het pikt toch altijd een beetje als je er dan om 4 u uit moet. Na bijna 2 u aanlopen tot het einde van de Bassin d' Argentière stonden we oog in oog met de Petit Viking (500 m III/4), een goulotte die recht naar beneden valt vanuit de Breche du Domino. De randspleet over geraken bleek het lastigste van de klim te zijn, de gardien had iets gezegd van de rotsen links van de randspleet en een friend om aan te trekken: het eerste klopte maar het tweede verliep wel met een friend zonder er artif door te gaan. Na enkele touwlengtes sneeuw (45/55°) begon de echte goulotte: de eerste touwlengte zou dan de moeilijkste zijn (75/80°) maar met het ijswatervalklimmen van deze winter bleek dit eerder een aangename oefening zonder dat er 1 extra druppeltje adrenaline door de aderen kwam. Na een zestal lengtes ijsschroeven draaien en friends steken was de goulotte gedaan. Met z'n tweeën ploeterden we nog een 100tal hoogtemeters door diepsneeuw en over metpoedersneeuw-bedekte platte platen omhoog tot de werkelijke breche. De twee anderen begonnen al aan hun reeks van 10 rappels terwijl de sneeuw die wij los stapten als een ijskoude douche over hen schoof. Om 14 u zijn we terug allen beneden, tijd om een verdiende boterham; dan rustig terug naar de hut terwijl we een studie konden maken van onze volgende beklimming: de voie des Suisses op de Courtes. We zien het wel zitten, de conditie van ons en van het terrein zijn in orde, we zijn geacclimatiseerd, de "moral" is er, we weten dat het langer zal zijn dan vandaag maar zeker technisch niet moeilijker, al kunnen we niet op onze stappen terug keren.

Als we de volgende ochtend om 0 u opstaan zakken onze plannen en dromen als een kaartenhuisje in elkaar: rond de toppen hangen zware donkere wolken en er valt lichte sneeuw, niet zo ideaal voor onze eerste echte TD-beklimming van dit caliber. Een uurtje wachten levert niets op, nog eens opstaan om 3 u alweer niets, dus de plannen worden afgeblazen en we kruipen tot 7 u onder de dekens; het ontbijt konden we dan overslaan want dat was reeds om 0 u aan de orde geweest.

Nog een mooie afdaling over de gletsjer terwijl de hoge toppen nog half in de wolken hingen en dan retour à la Belgique want morgen moeten er al twee van ons gaan werken.

Op weg naar huis worden de plannen voor volgend jaar al gemaakt want de Courtes zal er dan ook nog wel zijn voor ons.

... en nu de puntenbeoordeling ...

1. kans op lawines: zeer gering, op het skistation werd de gele vlag aangegeven (= 2)
2. gevaar op steenslag: niet of nauwelijks want we zaten in noordwanden terwijl het ook over dag bleef vriezen (= 1)
3. moeilijkheidsgraad: deze viel voor ons allen best mee, een weekje ijsklimmen in de winter had onze technieken nog verbeterd (= 2)
4. het weer: zeker voor de Petit Viking waren de omstandigheden goed en stabiel (= 1)
5. onze conditie, ja in vergelijking met mijn klimgezellen was mijn conditie wat minder wat zich enkel weerspiegelde tijdens de aanloop, maar ze waren dan zo vriendelijk mijn touw als cordéetouw op de gletsjer te gebruiken (= 1)

6. motivatie, die mocht er wel zijn, vorig jaar ook al moeten uitwijken naar de Gran Paradiso en nu zo'n weer en goed getraind, we geloofden er wel in (= 1)
7. de uitrusting was meer dan voldoende, het juist aantal ijsschroeven, de microfrends en microklemblokken zoals in de topo beschreven stonden (= 1)
8. oriëntatie was nu niet echt nodig wegens het goede weer al hebben we in 't verleden al meer dan eens vlekkeloos door de white out (met hulp van kompas, kaart en hoogtemeter) het goede traject gevonden (= 1)
9. hoogteaanpassing, ja die was er tamelijk snel, eerst naar 3500 klimmen en in de vallei slapen, dan nog eens op die hoogte klimmen en in de hut op 2800 slapen, dan verteer je zonder enig probleem die 3600 m (= 1)
10. redding en bereikbaarheid, de kans om met gsm de vallei te bereiken was erg klein vermits het in de hut ook al niet lukte maar we waren wel met 4 klimmers waarvan de meesten al initiatie rond redding gevolgd hebben; we zaten trouwens in een route waaruit je gemakkelijk iemand kon evacueren omdat de nodige "rappelstanden" aanwezig waren (= 3)

Eindoordeel, toch wel erg veilig aan dit avontuur begonnen:
 $2 \times 1 \times 2 \times 1 \times 1 \times 1 \times 1 \times 1 \times 1 \times 3 = 12$